

País i literatura, 1

JOAN FRANCESC MIRA

Ja comprenc que les calors d'agost no són la millor condició per convidar a un seguit de reflexions, aparentment fora de temps, aparentment de substància menor, però en realitat d'importància cabdal. Es tracta de literatura, no de política, i els puc assegurar que, vist amb perspectiva, la primera és tan essencial com la segona, o més, a pesar que tot hom sol pensar el contrari. Sobretot si es tracta de la política espanyola: això que una colla d'ineptes penosos fa a Madrid d'ençà del desembre passat. Fa poques setmanes el Col·lectiu Pere Quart de Sabadell em va demanar que firmara, i vaig firmar amb molt de gust i convicció, un manifest on es demanava enèrgicament una mica de respecte per la literatura, per la *nostra* literatura, en els plans d'ensenyament, i especialment al batxillerat, d'on sembla que està a punt de desaparèixer o de quedar reduïda a la insignificança. Hi afirmaven, per exemple, que "és de cíncics plorar, plànyer-se i omplir-se la boca dient que es defensa la llengua pròpia, mentre es redueix a gairebé no res la seva literatura, que és la forma de cultura viva que fa possible la vitalitat d'un idioma." Des d'aquesta i altres consideracions semblants, s'hi demanava "un país que valori i faci respectar el seu patrimoni literari... Perquè és absurd i estúpid demanar que respectin i valorin des de fora el que nosaltres no valorem ni respectem." I finalment, amb un crit d'alarma extrema, firmàvem i afirmàvem: "RESPONSABILITZEM les autoritats i els dirigents de les estructures culturals i educatives del perill de destrucció del país, que comença per la banalització i arraconament de la seva

cultura literària –en aquest cas estretament lligada a la llengua–, que amb la seva inacció serien còmplices de l'oblit i d'una decadència cultural irreparable." Llegit i firmat tot això, aturem-nos a pensar una mica en el fons de la matèria. La literatura és allò que fem els escriptors, o això hauria de ser i així hauria de ser considerada. I parlar dels escriptors i de la societat que els engendra o els produeix no hauria de ser, segons com, tan diferent de parlar dels metges, els arquitectes, els músics i els pintors, i de la relació que tenen amb el país on exerceixen la seva professió i amb la gent des de la qual o per a la qual treballen. El cas, però, és que sí que és diferent, aquesta relació: és diferent perquè entremig hi ha la llengua, com a matèria primera de l'escriptura i com a idioma i vehicle produït per una determinada societat, la de qui escriu. I usar la llengua com a matèria o material de la professió –de l'ofici d'escriure, de fer literatura– no és la mateixa cosa que usar els coneixements ci-

entífics, la tècnica, els colors i les línies, o els ritmes i els sons.

Entre altres raons, perquè quasi tot és intercanviable, en matèria de coneixement i en matèria d'expressió estètica, però la llengua no. La llengua és un producte singular i específic d'una gent o d'un "poble" (qualsevol cosa que signifiqui "gent" o "poble"), la llengua és *idioma*, la cosa pròpia, i usar la llengua com a material i vehicle –per produir literatura, per llegir literatura– és alhora servir-se d'aquella cosa que indissolublement va lligada no a les capacitats expressives de la humanitat en general, sinó d'una part molt concreta de la humanitat, la que per naixement o per adopció és considerada com a pròpia, la que ha creat i format una llengua concreta com a producte de la seua experiència cultural al llarg d'un temps potser de segles. I la llengua no solament està lligada a l'escriptor i a la literatura (això és una obvietat, quasi una tautologia), sinó que l'escriptor i la literatura poden estar, i sovint estan, lligats a l'expressió, a l'existència i a la presència del país-amb-llengua a què pertanyen. I així podríem continuar, amb exemples de la connexió substancial entre literatura, llengua escrita i llengua considerada nacional. A tot arreu, tindre escriptors reconeguts en llengua pròpia és molt més que una ornamentació literària, és una condició perquè aquesta llengua siga percebuda com a formal, nacional o simplement existent i real i mereixedora de lleialtat i de respecte. No és racionalment sostenible que, en tots els casos i de totes les maneres, la literatura, els escriptors i la llengua en què escriuen siguin el fonament o l'expressió de la identitat nacional. No és sostenible, però funciona com si ho foren: no és debades que els escriptors emblemàtics ocupen espais preferents en places i carrers, i si en voleu una mostra màxima penseu en la Plaza de España a Madrid, presidida pel monument al Quixot i a Miguel de Cervantes. Continuarà.

« LA LLENGUA NO SOLAMENT ESTÀ L·LIGADA A L'ESCRITOR I A LA LITERATURA (AIXÒ ÉS UNA OBVIETAT, QUASI UNA TAUTOLOGIA), SINÓ QUE L'ESCRITOR I LA LITERATURA PODEN ESTAR, I SOVINT ESTAN, L·LIGATS A L'EXPRESSIÓ, A L'EXISTÈNCIA I A LA PRESÈNCIA DEL PAÍS-AMB-LLENGUA A QUÈ PERTANYEN. »